

Рекомендовано до друку вченою радою
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 3 від 27 березня 2017 року)

Рецензенти:

- Ю.О. Нікітін** – ректор КЗ СОІППО, д.істор.н., професор кафедри соціально-гуманітарної освіти
С.М. Грицай – проректор з наукової роботи КЗ СОІППО, к.пед.н., доцент
М.В. Жук – зав. кафедри соціально-гуманітарної освіти КЗ СОІППО, к.філос.н., доцент

Редактори:

- С.В. Драновська** – к.істор.н., ст. викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти
Л.М. Чхайло – ст. викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти.

Формування патріота в вимірі революції гідності та пріоритетів «Нової школи» : збірник статей учасників 1-го Всеукраїнського круглого столу з он-лайн трансляцією, 16-17 лютого 2017 року / Редактори С.В.Драновська, Л.М.Чхайло. Електронне науково методичне видання – Суми : КЗ СОІППО, 2017. – 401с.

У збірнику представлені статті учасників 1-го Всеукраїнського круглого столу з он-лайн трансляцією «Формування патріота в вимірі революції гідності та пріоритетів «Нової школи», який відбувся 16-17 лютого 2017 року на базі комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Адресовано освітянам, науковцям, представникам і активістам громадських організацій області, які опікуються сучасною проблемою національно-патріотичного виховання різновікових категорій дітей і молоді.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ТВОРЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ Й УЧАСНИКІВ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	181
Лиштван Ольга Анатоліївна ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	185
Лісовський Валентин Рафаїлович КОНКУРС КАБІНЕТІВ З ПРЕДМЕТУ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ» ТА ЙОГО РОЛЬ У СТВОРЕННІ ЕФЕКТИВНОЇ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....	189
Любивий Володимир Анатолійович РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	194
Мазний Андрій Вікторович РОЛЬ МУЗЕЮ У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ.....	202
Макаренко Катерина Володимирівна ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	206
Мандрик Олена Павлівна НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА» У ВНЗ.....	209
Матвійчук Оксана Євгенівна НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СЛУХАЧІВ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	211
Матвійчук Олена Борисівна МАЙДАН: ДУХОВНІ ІДЕАЛИ МОЛОДІ.....	217
Моцак Світлана Іванівна ДО ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.....	221
Мусатова Олена Олександрівна ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	225
Мухоїд Ірина Миколаївна РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ.....	230

суспільних відносин, певний консерватизм національного законодавства, результати активної нормотворчої діяльності органів державної влади. При викладанні дисципліни враховуються зміни в законодавстві України, що відбулися протягом поточного навчального року.

При здійсненні складного процесу патріотичного виховання на заняттях з правознавства використовуються різноманітні форми роботи, а саме: інформаційно-масові (дискусії, диспути,), інтерактивні (брейн-ринг), діалогічні (бесіда,), індивідуальні (індивідуальна робота, творчі завдання), наочні (виставки, тематичні стенди,), а також інноваційні технології, зокрема, метод «тестування» для перевірки домашнього завдання та відеоролики для наочного демонстрування і розв'язання правових задач; метод «відкритий мікрофон» - для активізації пізнавальної діяльності; «цифровий диктант» - з метою узагальнення та систематизації знань; роботу з нормативними документами з метою закріплення теоретичного матеріалу. Особлива увага в навчанні студентів приділяється формуванню фундаментальних цінностей, що слугують основою демократичної держави та громадянського суспільства (права і свободи людини, гідність людини, верховенство права, справедливість, народовладдя). Практичні заняття надають студентам можливість застосувати правові знання до конкретних ситуацій, удосконалити вміння працювати з нормативно-правовими актами, розвинути комунікативні навички, здійснити професійний вибір тощо.

На заняттях правознавства виховується громадянин, який буде діяти і мислити, постане активним перетворювачем життя. Кожен викладач правознавства ставить за мету виховувати студентів патріотами свого краю, своєї землі – патріотами Батьківщини, підвищити рівень правової культури студентської молоді, сформувати в студентів повагу до права, гуманістичних правових ідей, національних правових цінностей.

Оксана Євгенівна Матвійчук,

Інститут післядипломної педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка,
доцент, кандидат педагогічних наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СЛУХАЧІВ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Одним із шляхів національно-патріотичного виховання є пізнання минулого, що потребує комплексного підходу усіх інституцій, які здійснюють

цей напрям виховання: навчальних закладів, музеїв, бібліотек тощо. Важливу роль у патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді відіграє педагог, його особистий приклад, його погляди та практичні дії, що мають бути взірцем для наслідування. Якість виховного процесу напряму залежить від рівня підготовленості педагогів до кожного заходу; використання різноманітних методів і форм; знання і вмілого врахування вікових й психологічних особливостей дітей; відвертості, емоційності, оптимізму та активної патріотичної позиції вчителя [4]. Одним із місць підготовки вчителів до такої діяльності є музей, який розуміють та сприймають як культурно-освітній та науково-дослідний заклад, призначений для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини [5].

Саме про форми та методи співпраці освітян-слухачів курсів підвищення кваліфікації Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка та наукових працівників Педагогічного музею України і йтиме мова у даній статті. Обидві установи територіально знаходяться в м. Києві і засновані приблизно в один і той же час. Зокрема, Педагогічний музей, який покликаний зберігати і популяризувати надбання педагогічної спадщини, створений у 1901 році, а датою створення Київського університету імені Бориса Грінченка вважається 1874 рік. Ідея створення музею належала видатному українському педагогу-методисту Т.Лубенцю. Метою його було «дати працівникам нижчої і середньої школи можливість наочно, на зразках чи друкованих джерелах ознайомлюватися з найкращою постановкою навчально-виховної справи, а також з історією школи та її сучасним станом в Росії і закордоном». Музей працював як великий науково-методичний центр Київського навчального округу. Тут діяли також літні курси вчителів (на зразок нинішніх – підвищення кваліфікації). Педагогічний музей 20 листопада 1917 р. став місцем проголошення Української Народної Республіки, прийняття IV Універсалу про незалежність в ніч з 24 на 25 січня 1918 р. 5 – 7 квітня 1917 р. у великому залі Педагогічного музею проходив I Всеукраїнський з'їзд учителів. 7 листопада 1917 р. в залі Педагогічного музею урочисто відкрито Українську академію педагогічних наук (УАПН), яка стала прообразом нинішньої НАПН України. У приміщенні музею функціонували різні освітні установи, працювало Бюро Всеукраїнської вчительської спілки, де головою була С. Русова, розміщувалась редакція журналу «Вільна українська школа» тощо [1].

Маючи таку славетну історію, а особливо фонди працівники Педагогічного музею постійно працюють над представленням своїх ресурсів, розширюють свою аудиторію відвідувачів.

З вересня 2014 року на базі музею почав діяти проект «Інститут у музеї», започаткований кафедрою методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання ІІПО КУ імені Бориса Грінченка та працівниками музею [3]. У межах проекту на базі музею проводяться заняття для різних категорій вчителів міста Києва, шкільних психологів та бібліотекарів, зокрема читаються модулі «Сучасні педагогічні технології», «Методи, форми, засоби виховання», «Видатні педагоги України» та інші. Перед початком заняття проводиться екскурсія по експозиції музею, яка розкриває розвиток освіти та педагогічної думки в Україні і охоплює період з найдавніших часів до 1945 р. Екскурсія має інтерактивний характер: слухачі беруть у ній активну участь, відповідаючи на запитання та виконуючи низку цікавих завдань. Подобаються вчителям ігрові форми роботи: вікторини, квести. Також екскурсанти мають можливість ознайомитись з підручниками, журналами, методичними працями та іншими навчальними виданнями, які є окрасою музею – складовими наукового об'єкту «Колекція стародруків Педагогічного музею України (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477–1923 рр.)», який містить понад 4 тис. одиниць зберігання і складається з 10 колекцій: рукописи XVIII – XIX ст.; Інкунабули; «Кириличні видання XVII – поч. XX ст.»; «Видання громадянського друку XVIII – першої третини XIX ст.» «Стародруки латинським шрифтом XVI – XVIII ст.»; «Картографічні видання XVIII – поч. XX ст.»; «Розвиток наук у XIX – першій чверті XX ст.»; «Журнали педагогічної та історико-культурної тематики 1834–1923 рр.»; «Педагогічна україніка 1842–1923»; «Українська дитяча книга 1885–1923 рр.»; У 2001 році «Колекцію стародруків Педагогічного музею України» визнано науковим об'єктом, що становить національне надбання [1]. Відповідно до спеціальності вчителів курсів підвищення кваліфікації підбираються видання із зазначених колекцій. Освітняни під час занять мають змогу стати учасниками відкриття тематичних музейних експозицій, переглянути матеріали, поспілкуватись із запрошеними гостями, послухати музику, переглянути відеофільми [3]. Після таких занять педагоги приходять до музею вже із своїми учнями, використовують фонди музею для написання випускових робіт. Музей має велику актову залу, сучасні технічні пристрої, які значно покращують проведення групових занять (лекцій, тренінгів) та індивідуальних консультацій з освітянами. Ще однією формою роботи і співпраці з педагогами є розробка спільних музейно–освітніх і культуротворчих програм та проектів із залученням до їх організації як науковців музею та інституту, так і самих учителів. Така діяльність оптимізує реалізацію навчально – виховного потенціалу музею, оскільки: через учителя музей забезпечує взаємодію з широкою дитячою аудиторією; враховуючи індивідуальні особливості, рівень гуманітарної підготовки, вчитель педагогічно

доцільно готує учнів до сприйняття музейної експозиції і цим сприяє формуванню їхньої культури; музейні співробітники, розробляючи спеціальні програми для вчителів, значно збагачують зміст освітньо – виховної взаємодії між музеєм і навчальним закладом.

Окремо хотілось би зупинитись на конкретних прикладах національно–патріотичного виховання слухачів курсів підвищення кваліфікації ІІПО КУ імені Бориса Грінченка. Під час оглядової екскурсії та під час занять наголошується, що у різні роки до проблеми національно–патріотичного виховання зверталися українські філософи, педагоги, громадські діячі. Біля стенду в музеї, які характеризують добу Київської Русі окреслюються ідеї патріотичного виховання, зокрема захисту вітчизни у Повчанні Володимира Мономаха. Зазначається, що в означений період поняття “патріотизм” наповнювалося найвищим морально–духовним особистісним змістом – вірність, стійкість, добродійність, мужність. Ідея створення національної системи виховання й навчання молодого покоління, педагогіки й психології на національній основі стали головною справою життя Софії Русової, Якова Чепіги та Бориса Грінченка про що йдеться під час екскурсії, також перегляду презентації «Видатні педагоги України». Виокремлюємо під час екскурсії та занять теорію національної освіти у філософсько-освітній спадщині Памфіла Юркевича, родинне виховання Олександра Духновича, внесок у систему освіти м. Києва родини Наталії та Тимофія Лубенців. Особливу увагу приділяємо періоду (1917–1921 років), коли уперше в історії України було зроблено спробу розбудови системи освіти на національному ґрунті, знайомимо слухачів із когортою національно орієнтованих діячів освіти. У сенсі розуміння сутності національного вихованого ідеалу, його складових і витоків увага приділяється педагогу Г. Ващенко, який писав, що “Традиційний ідеал – це не вишита сорочка, яку можна скинути і все ж таки залишатися українцем. Ідеал людини – це те краще, що створив народ у розумінні властивостей людської особистості та її призначення” [7]. Спільно переглядаємо відеофільм про Г.Ващенко, презентуємо його праці «Виховний ідеал», «Виховання волі і характеру», дискутуємо проводячи паралелі із сьогоденням. У канву гуманістичної педагогіки вписано виховні системи В. Сухомлинського, О. Захаренка, які також представлені у матеріалах модуля «Видатні педагоги України». Зокрема, зазначаємо, що педагоги–новатори запропонували якісно нові підходи до виховання, а саме: повага до особистості, виховання в діяльності, зв’язок виховання з життям, добро і творчість. Моральні чесноти й обов’язок, повага, співпереживання, готовність прийти на допомогу визначалися як пріоритетні у вибудовуванні виховання патріота-громадянина. Відомий вітчизняний педагог, М.Г.Стельмахович національне відродження

ставив у пряму залежність від патріотичного виховання підрастаючого покоління, збереження історичної пам'яті, збереження споконвічних виховних традицій.

У реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання Педагогічний музей України готує тематичні виставки присвячені вшануванню пам'ятних дат та історичних постатей, створює віртуальні виставки, які популяризують краєзнавство. Прикладом національно – патріотичної діяльності Педагогічного музею є виставковий проект «Педагогічний календар», присвячений вшануванню пам'яті педагогів – ювілярів. Так у січні – лютому 2017 року оформлено тематичні полицки – виставки учених, педагогів, освітніх та громадських діячів, які зробили вагомий внесок у розбудову української освіти: 175-річчю Сергія Миропольського, 145-річчю Миколи Скрипника, 140-річчю Наталії Лубенець, 135-річчю Івана Огієнка, 125-річчю Василя Помагайби та Григорія Іваниці, 80-річчю Олександра Захаренка. Серед представлених видань-ювілярів — «Буквар» Й. Кобринського (175), журнали «Киевская старина» (135), «Робітнича освіта» (90) та інші. Відвідувачами цих виставок, як уже зазначалось, є слухачі курсів підвищення кваліфікації.

Серед спільних заходів, які сприяють національно–патріотичному вихованні столичних педагогів проведення конференцій, семінарів, конкурсів, тематичних екскурсій. Тільки за минулий 2016 рік було проведено наступні заходи: «Виховний ідеал родини в педагогічній спадщині Григорія Ващенко», «Патріотичне виховання в контексті розвитку духовного потенціалу особистості дитини», «Музейна андрагогіка як напрям співпраці Педагогічного музею України та Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка», «Видатні педагоги про роль сім'ї у формуванні особистості дитини», «Музейна педагогіка як ресурс співпраці школи, родини, громади» та інші [6]. Ці події висвітлюються як на сайті музею так і на сайті інституту післядипломної педагогічної освіти. Таким чином національно–патріотичне виховання слухачів курсів підвищення кваліфікації із використанням засобів музейної педагогіки сприяє формуванню громадянської позиції педагога та реалізує пріоритети «Нової школи».

ЛІТЕРАТУРА

1. Міхно О. Науковий об'єкт «Колекція стародруків Педагогічного музею України» (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477–1923 pp.), що становить національне надбання : збереження, вивчення, популяризація / О. Міхно // Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–9 квітня 2015 р., Національний авіаційний університет / редкол. Тюрменко І. І. та ін. – К. : «Талком», 2015. – С. 137–141
2. Педагогічний музей України: річний звіт, 2015 / За ред..О.Міхна.- К.: ПМУ, 2015.- 28 с.
3. Проект «Інститут у музеї». Режим доступу: // <http://ippo.kubg.edu.ua/page/>
4. Про методичні рекомендації з патріотичного виховання: Лист МОН № 1/9-614 від 27.11.14 року. Режим доступу: // <http://osvita.ua>
5. Пусепліна Н. Андрагогічні засади використання освітньо-виховного потенціалу музеїв у професійній підготовці вчителів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pena/2012_1/Pusepl.pdf
6. Семінар «Музейна педагогіка як ресурс співпраці школи, родини, громади». Режим доступу: // <http://ippo.kubg.edu.ua/>
7. Українські педагоги про національно-патріотичне виховання: зб. матеріалів Всеукр. наук. – практ. семінару /ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.] ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Зозуля С. М., Філімонова Т. В.; літ. ред. Редько-Шпак Л. В.; рецензенти

Сухомлинська О. В., Коляда Н. М.] – К. : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2016. – 60 с.

Олена Борисівна Матвійчук,
Конотопська спеціалізована школа II-III ступенів № 2
Конотопської міської ради Сумської області,
директор школи, учитель правознавства

МАЙДАН: ДУХОВНІ ІДЕАЛИ МОЛОДІ

*Хто бажає виховати дитину,
той повинен пробудити та
укріпити в ній духовність...*

І. Ільїн

Суспільство славиться своїми духовними устремліннями [1]. І це яскраво показала Революція Гідності й Свободи. Її цілком справедливо вважають новим виміром національно-патріотичного виховання сучасності. Адже вона серед багатьох завдань поставила на порядок денний питання формування почуття патріотизму, а значить розвитку, виховання духовного життя Дитини [4].

Ш.О. Амонашвілі зазначає, що «людина без духовного життя не існує. Від якості змісту, спрямованості духовного життя за суттю своєю повинна залежати якість самої особистості людини» [2, с.65]. Недооцінювання значення духовного життя в людині проявляється сьогодні багатьма негативними наслідками. Так, у Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді (автори Бех І.Д., Чорна К.І) констатується, що «виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі, зміцнення державної, активної громадянської позиції нині визначені проблемами загальнодержавного масштабу» [7, с.1].

Сьогодні представлено значну кількість досліджень та публікацій з питань національно-патріотичного виховання. Однак, проблема розвитку духовності, духовного життя часто залишається невирішеною як у частині теоретичного викладу, так і в повсякденній діяльності. Практика життя свідчить, що без духовності немає патріотизму. Тому забезпечення умов для «творення дитиною свого духовного світу й способу життя в ньому» [2, с.67] є одним з першочергових завдань учителів, батьків та суспільства в цілому. І роль школи в цьому важко переоцінити. Як зазначає Ш.О. Амонашвілі, школу спрямовує сила власного Духу. Дух школи має свої вічні основи. Цими основами є загальнолюдські цінності, які визначають норму та якість життя: